

ZDF is 50 jaar en oud voor z'n leeftijd

Jubilerende tweede Duitse zender kampt met bejaarden-imago

Achtergrond - 2 april 2013

De tweede Duitse staatszender ZDF bestaat 50 jaar. De aanhoudende kritiek op de zender doet vermoeden dat die zijn hoogtepunten al lang achter zich heeft. Maar er zijn lichtpuntjes. Zo heeft 'das Zweite' geleerd om zichzelf te lachen.

Het origineelste idee van de ZDF van de afgelopen 30 jaar? Daarover hoeft de vroegere directeur van RTL in Duitsland Helmut Thoma niet lang na te denken. "De laatste vernieuwing van het kijk- en luistergeld." Gebbetje natuurlijk, maar toch eerder spottend bedoeld dan jolig. Want Thoma heeft in het discussieprogramma 'log in' op ZDFInfo weinig positiefs te melden over de zender.

Achterhaald

Het Zweite Deutsche Fernsehen viert deze weken zijn vijftigste verjaardag. Op 1 april 1963 kreeg Duitsland na de ARD zijn tweede nationale zender. Hoewel het ZDF uitgebreid en feestelijk stilstaat bij zijn jubileum, heerst er geen onverdeelde jubelstemming. Dat 'log in' juist nu een aflevering wijdt aan de vraag 'Is het ZDF achterhaald?', zegt genoeg.

Aanleiding voor deze introspectie is de aanhoudende kritiek dat de zender - en de publieke omroep in Duitsland in het algemeen - gemakzuchtig en ongeïnspireerd is en te gericht op een oud publiek. Daarbij wordt gewezen naar de lange looptijden van sommige programma's. Het vlaggenschip van de ZDF, spektakelshow 'Wetten, dass...?', bestaat al sinds 1981. Hetzelfde geldt voor cruiseschip-soap 'Das Traumschiff'. Op zaterdagavonden viert de volksmuziek vaak hoogtij.

Hoge kijkdichtheid

Critici verwijten het ZDF te zijn blijven hangen in een tijd dat er voor het Duitse tv-publiek maar weinig te kiezen viel - en hoge kijkdichtheid dus gegarandeerd was. Totdat RTL en de voorloper van SAT1 midden jaren tachtig gingen uitzenden, bestonden er in Duitsland nog geen commerciële zenders. ZDF zelf is in 1963 begonnen als 'nationale' tegenhanger van de ARD, die als 'Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland' een decentraal samenwerkingsorgaan is van regionale omroepen.

Waar de programma's van de ARD nog altijd voor het merendeel worden gemaakt door de negen aangesloten omroepen - waaronder WDR, NDR en BR - zendt 'das Zweite' hoofdzakelijk uit vanuit zijn studio in Mainz. Aan het hoofd van de zender staat een intendant, die verantwoordelijk is voor het personeel en programmering. Deze structuur vormt een ander hoofdpijndossier voor het ZDF, omdat de intendant door een commissie wordt gekozen die voor een groot deel uit parlementariërs en regeringsvertegenwoordigers bestaat. Als gevolg daarvan heerst een voortdurend sluimerende verdenking dat het ZDF aan de leiband van de politiek loopt.

Dalli-Dalli

De eerste intendant Karl Holzamer - een vertrouweling van bondskanselier Konrad Adenauer - heeft in de eerste 15 jaar van zijn bestaan de toon van het ZDF gezet met familieshows als 'Dalli Dalli'. Van dat concept is de zender nooit afgeweken. Maar, verdedigde de huidige intendant Thomas Bellut zich in de 'log in'-uitzending tegenover zijn critici, met goede reden. Het ZDF was in 2012 met gemiddeld 13,5 procent de best bekeken zender op de Duitse tv. Tweede werd RTL met 12,4 procent, gevolgd door ARD met 12,3 procent.

Die kijkcijfers heeft de zender voor een belangrijk deel te danken aan de Champions League-voetbalwedstrijden die ze uitzendt en, vorig jaar tenminste, aan de Olympische Spelen. Maar ook de maandelijkse uitzendingen van 'Wetten, dass...?' trekken gewoonlijk meer dan 9 miljoen kijkers - goed voor een marktaandeel van rond 30 procent. De gemiddelde leeftijd van ZDF-kijkers mag dan weliswaar 60 jaar zijn. Maar dan nog: waarom zou je met zulke cijfers iets veranderen?

Niet aangesproken

Het weerwoord is: omdat veel kijkers zich niet aangesproken voelen. ARD en ZDF worden betaald uit de kijk- en luistergelden. Die zijn in Duitsland niet mals. Sinds de jongste wijziging van het systeem - voorheen moest per apparaat worden betaald - moet elk Duits huishouden er 18 euro per maand voor reserveren. Op deze manier vloeien jaarlijks zo'n 5,5 miljard euro naar de regionale omroepen van de ARD en 1,8 miljard naar het ZDF. Voor die meer dan 200 euro per jaar willen de mensen wat terugzien. [‘Moediger, scherper, radicaler!’](#), eiste de Süddeutsche Zeitung afgelopen februari.

Dat gebeurt ook wel bij het ZDF, maar wel met voorzichtige stapjes. De in 2009 opgerichte digitale dochterzender ZDFNeo is expliciet bedoeld om een jonger publiek te trekken. En niet zonder succes. De van zelfspot en experimenteerdrang overlopende 'anti-talkshow' van Charlotte Roche en Jan Böhmermann kreeg

bijvoorbeeld goede kritieken, totdat ze er vanwege onderlinge onenigheid onlangs besloten mee te stoppen.

Maar ook op het hoofdkanaal durft de zender zichzelf sinds kort op de hak te nemen. In de komische serie Lerchenberg, genoemd naar de wijk in Mainz waar het ZDF is gevestigd, is het bejaarden-imago terugkerend onderwerp van grappen. Hoewel de kritieken verdeeld zijn, biedt het hoop. Zonder zelfinzicht tenslotte geen verbetering.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/65/zdf-is-50-jaar-en-oud-voor-zn-leeftijd>